

Una lectura imprescindible: "La guerra no té rostre de dona", d'Svetlana Alexièvitx, per Jaume Comas

Jaume Comas, historiador i actor

La guerra no té rostre de dona, d'Svetlana Alexièvitx commou. La lectura d'aquesta crònica implacable impacta fins a tal punt que et deixa baldat. "No continuaré llegint" et promets íntimament. De fet, no pots suportar tanta foscor, tant de dolor. Però hi tornes. Tornes a obrir el llibre, una vegada i una altra, enverinat, això sí, amb la prevenció de no deixar-te impressionar. Per poder suportar-ho et familiaritzes amb l'horror i la deshumanització, talment s'esdevingué en totes aquestes dones-soldat abocades al desastre bèl·lic. Confessen que en tres dies la guerra et prepara per poder matar. T'hi adaptes. En tres dies pots pair la mort dels altres i esdevens expert en la supervivència. Però caldrà tota una vida per refer l'ànima esquarterada. Cada testimoni és una ferida a la humanitat sencera, una sacsejada a l'apatia, una denúncia a la deshumanització, una vindicació popular contra el mercadeig de l'èpica patriòtica, però també un acte de fe en la fortalesa de l'esperit, una resolta determinació d'esperança gairebé impossible, una estranya resistència humana davant l'adversitat..

La tradició literària russa, des de Puixkin i Tiútxev fins a Gógol, Dostoievski i Tolstoi, des de Gorki, Pasternak i Maiakovski, fins a Soljenitsin, Ievgueni Zvàzdenko i d'altres, des de versos i proses farcits de genets de bronze, silencis, i ecos inefables, fins a ànimes mortes, crims, càstigs, idiotes, guerres i paus, des de karènines, baixos fons i mares, fins a givagos i presons infernals, tot plegat ressona en un teló de fons. I ni les millors pàgines de tota aquesta tradició punyent, ni la gavina txekhoviana més desolada, no poden arrabassar el protagonisme a les veus anònimes de cadascuna de les vivències dramàtiques que ens ofereix Svetlana Alexièvitx. Són històries que ens assequen el cor.

La tragèdia –diu Georg Steiner– s'ha mort. Efectivament, els conflictes tràgics amb què la tradició de la Grècia clàssica exposava el sentit de la història pròpia, l'ordre social, el coneixement del món i els reptes del capteniment no sols utilitari, sinó ètic, tot això, s'ha esvaït. El gènere de la tragèdia s'ha mort, però potser cal que torni, perquè motius perquè reviscoli en trobem a bastament. Els exegetes tenen raó en considerar que el relat d'Svetlana Alexièvitx no podem considerar-lo com una tragèdia. En tot cas és una multi tragèdia. Cada cas, aïlladament, és una anècdota dolorosa i dramàtica. I potser tenen raó els qui així s'ho miren.

Però jo penso que, ben mirat, també és una tragèdia. Una tragèdia actualíssima, que cal representar-nos-la, si tenim en compte que el pes inexorable d'aquest destí irreparable de cadascuna de les informants ens acarà amb el nostre destí, és a dir, amb la responsabilitat que tenim com a ciutadans. La guerra no és cosa del passat, no és un afer llunyà, no ateny sols altres països, és cosa nostra. Hi estem implicats. Amagar el cap sota l'ala, rabejar-se en la displicència tèbia i confortable de la desídia, no ens eximeix de la responsabilitat. No podem ser un públic passiu, la catarsi ens espera.

El cinisme d'un rei estúpid, la inconsciència d'una infanta ignorant –amb els calés que ens ha costat llur formació–, la corrupció del poder polític, la gasiveria del poder econòmic, la malvolença dels bisbes, el fanatisme religiós, la intransigència, la superstició, la irracionalitat són l'aparador del nostre món coetani. I si hi pensem una mica, hem de concloure que nosaltres també en formem part. Nosaltres també som a l'aparador. La nostra guerra de cada dia, també despietada, cruel i inexorable, ja no dispara amb fusells i metralladores. Ara dispara míssils i sembla mines. Els ferits i els morts no són sols els soldats de les trinxeres, sinó la població civil. I sense adonar-nos-en estem greument ferits, perquè la nostra guerra està carregada de munició implacable feta d'insolidaritat, gasiveria i indolència. La conformació política de la UE diuen que ha evitat el reguitzell de guerres que havien estat la norma en la seva història mil·lenària. Però des de la Segona Guerra Mundial no han parat de succeir-se conflictes, atrocitats, repressions, imposicions. No s'han pacificat ni l'ambició, ni els excessos. I ens hem anat familiaritzant en una idea

falsa segons la qual abaixar el cap davant d'un abús no té cap importància. Ens hem acostumat a admetre l'ordre policial com el pilar de la seguretat i, per tant, de la democràcia. I ara, avui mateix, als camps de desplaçats a Grècia, a Turquia, al Líban, la crònica d'Svetlana Alexièvitx podria continuar sense interrupció. Les dones-nena que fugen de la guerra siriana i que, sens dubte, volen continuar lluitant per la seva dignitat tenen dret a entrar en la crònica de les veus d'avui que enllacen estretament amb les veus de les grans guerres. ¿Quantes criatures, quantes famílies, quantes mares, quantes persones abocades sols a sobreviure, adaptades en tres dies, necessitaran tota una vida per poder recompondre la seva ànima esqueixada? ¿Quantes encara no ho podran fer mai? Esgarrifa de pensar-hi. Una conclusió dolorosa de tot plegat és que la indiferència es barati entre nosaltres com una moneda de poc preu: una tragèdia.

Referències

Svetlana Aleksiévitx. (2015). *La guerra no tiene rostro de mujer*. Barcelona: Debate.

Per citar l'article: Comas, J. (2016). Una lectura imprescindible: "La guerra no té rostres de dona", d'Svetlana Alexièvitx. *Catxipanda*, (2). Recuperat (data de visualització), a <http://wpu.ir/yfivg>